

Justícia Social

15 cts.

SETMANARI SOCIALISTA

Apartat de Correus, 757 - BARCELONA

Quan serà comprès que el patriotisme consisteix, sobre tot, en fer la pàtria digna?

GABRIEL ALOMAR

No som neutrals

Recordau aquella còmoda neutralitat dels pobres d'ànima, durant la gran guerra?—«A mi tant se me'n dona dels uns com dels altres!»—Lo qual encubria en el fons, una vergonyant actitud germanòfila.

Molt me temo que ara es repeteixi, aplicada a la lluita espiritual espanyola, aquella térbola dissimulació. Quan una persona us digui:—«És clar! Teniu raó! Però el que abans hi havia era tan odiós! Ha estat un bé tan evident la caiguda d'aquell règim! Jo no soc dels uns ni dels altres!»—podeu assegurar que us trobeu davant d'un adepte de l'actual situació. Per timidesa d'afirmar rodonament la seva adhesió, voldria dissimular-la en forma negativa, desjectant el vell. Cal sortir a camí an aqueix equívoc perillós.

Una situació política pot ésser enrunada per un acte de força. Però si aqueix acte de força no és el braç executiu al servei d'un sistema d'idees francament advers al sistema que combat, com una rivalitat exposada davant el poble per a que el poble esculleixi, aleshores no és més que la substitució d'una ideologia per un autoritarisme; i té, naturalment, les qualitats anexas a tota exaltació pura i simple del poder personal. Té d'ésser incompatible amb totes les institucions on se fa efectiva la responsabilitat del governant davant el poble (Parlament, Premsa, etc.) Inverteix l'ordre en quant a l'origen del Poder, perquè no el reb com una delegació del poble, sino que l'imposa al poble sense cap excusa jurídica.

Ara bé: és possible, a un esperit lliberal, la neutralitat davant aquesta lluita de formes polítiques? Hom pot dir, en aqueix cas, arronsant les espatlles: *Jo no soc dels uns ni dels altres?*—De cap manera. Si a un sistema orgànic, cul-pable d'haver-se negat a sí mateix, li opossa una força exclusivament negativa, no feu més que empitjorar els defectes, o sia les manques i negacions del sistema enrunat.

Sens dubte, en la situació espanyola actual hi hagué un moment inicial de negació, o destrucció de lo passat. Admetem que certs esperits simplistes quedessin enlluernats en quant a la valor històrica d'aquella jornada, i no en sabessin preveure les inevitables conseqüències. Però ja fa temps que hem entrat en lo que en diriem període afirmatiu o constructiu de la nova modalitat. I ara ja no és lícit a un esperit lliberal proclamar-se indiferent entre les dues formes.

Dic això, sobretot, pensant en lo que ja constitueix un tòpic en boca dels nostres camarades, els socialistes de parla castellana. «No som dels uns ni dels altres»—clamen als quatre vents. Però, en primer lloc, equiparar els uns i els altres quan els uns estan aniquilats i els altres triomfen, és evidentment afavorir la situació d'aquests altres, ja que se'ls iguala en l'impugnació.—Se'ls iguala? Ni tan sols això, perquè ara és impossible combatre els altres amb la mateixa llibertat amb que hom combatia els uns. Més encara: hom arriba a acceptar amb els altres contactes (no goso dir cooperacions) que no eren acceptades amb els uns...

Nosaltres necessitem dir una sola cosa. No érem dels uns; però ara no tenim altre pensament que l'oposició més absoluta als altres. La sola idea d'una comparació amb els uns enterboleix per a nosaltres, la clara situació en que ens afirmem davant els altres. I veieu: nosaltres, qui varem fer un un dia la Solidaritat Catalana en circumstàncies consemblants a la d'avui, i no varem mirar la condició ni la història de certs aliats nostres; nosaltres, qui forem francòfils en la gran guerra, sense pensar en la història i condició de la Rússia zarista, aliada amb Occident, fins ens sembla que per a un fi de restauració de llibertat i civilisme acceptariem totes les aliances.

Gabriel Alomar

LA FINESTRA OBERTA

EL SENYOR RECTOR ÉS UN CAVALLER

Ha mort a Vigo, essent director de la Companyia de Tranvies de aquella ciutat, l'enginyer i culte escriptor anarquista Ricard Mella, home d'un gran cor i d'una gran intel·ligència. Tota la ciutat acudí a l'enterrament. I Marius Aguilà en comentar aquest fet en un diari barceloní i considerar la possibilitat de que la majoria dels que formaren aquella manifestació de dol no compartissin les doctrines del mort, ha remarcat que ells haurien pogut dir—com diu Anatole France als qui

extranyaven que a desgrat de les seves idees tingués tractat amb el rector del poble on estiuejava—«és que el rector és un cavaller». El mateix escriptor ha de constatar, però, que individus com l'Azorin, que durant el temps de les seves veleitats anarquistes pogueren justipreuar el talent i la noblesa de Ricard Mella, no han tingut pel seu record ni una paraula cordial.

Però es que Anatole France podia pensar que «el rector era un cavaller», però es possible que el rector no pensés el mateix d'Anatole France, i és segur que, encara que ho hagués pensat, no hauria firmat aquesta declaració. I es també que a Anatole France, home d'idees socialistes dir que en determi-

Conferència Serra i Moret

Aquest vespre, a les deu de la vella, amb motiu d'inaugurar-se la biblioteca de la Cooperativa «El Reillo», carrer de Borrell (entre Rosselló i Còrcega), En Manuel Serra i Moret donarà una interessant conferència sobre el nou esperit de la cultura.

Essent aquest el darrer acte públic en que pren part el nostre amic, en aquesta ciutat, abans d'empendre el seu viatge a l'Argentina, l'anunci d'aquesta conferència ha despertat forta expectació, i és segur que l'acte es veurà extraordinàriament concorregut.

nat poble hi havia un rector que era un cavaller, no el perjudicava; i en canvi al rector, dir que Anatole France era un cavaller, li hauria valgut, si res més no, una mala nota en la seva carrera, i al marge del seu expedient personal una mala superior hauria posat, en l'apil·lador vermell, com un senyal d'alerta: «imprudència en els seus judicis». Aquesta nota es la que s'ha volgut estalviar el senyor Azorin perquè no li fes malbé la carrera.

Es condició dels homes d'esquerra, el tenir una necessitat gairebé fisiològica de fer justícia a l'enemic. I això que pot ésser una gran virtut moral, és un greu defecte tàctic. Perquè no hi ha reciprocitat. I mentre els prestigis conservadors troben una aclamació unànim de llur valer, els prestigis lliberals han de cuidar, sempre, de no restar asfixiats per la zona de silenci que els elements reaccionaris creen a llur entorn. Obstinarse, doncs, en aquesta galanteria, resulta ja fer un paper una mica trist. Val més pensar que els homes de talent, reaccionaris, són—precisament perquè tenen talent—els pitjors enemics de la llibertat. I combatre'ls com a tals, en vida i en mort, perquè la comedia de la pietat i la generositat a l'hora de la mort només la representen els qui tenen por que l'ànima d'En Rosega sebes els vagi a trencar el son.

Seixanta mil persones diu que anaren al enterro de l'anarquista Ricard Mella. Diu que hi anaven inclòs els elements conservadors de Vigo. Amb quin gust devien anar-hi!

Alret.

Sopar de comiat al company Serra i Moret

Amb motiu del pròxim viatge a l'Argentina, del nostre company estimadíssim en Manuel Serra i Moret, un grup d'amics volen dedicar-li un sopar de comiat el qual, per voluntat expressa d'En Serra i Moret tindrà un aire purament fraternal, llevat-li qualsevol aspecte d'homenatge. Això dels homenatges està un xic desacreditat i el nostre company en pot prescindir perfectament.

Els amics que vulguin inscriure's al sopar poden comunicar-ho a En Josep Casals, Calàbria, 201, 2on. 1.ª, com més aviat millor i se'ls enterarà del lloc i condicions.

La data d'aquest sopar ha estat fixada pel 29 de l'actual.

Un cristià exemplar

Fa un parell o tres de mesos que aparegué el primer número d'una revista filosòfica catòlica, «Criterion», de la qual n'és l'ànima el Pare Miquel d'Esplugues. En aquest número, el Pare Miquel d'Esplugues resumia el que ha d'ésser la revista i invitava a col·laborar-hi a tots els filòsofs catalans; entre aquests filòsofs hi havia En Cristòfor de Domènec i En Joan Creixells.

«Exclosos?»—deia el P. Miquel—Ningú absolutament, llevat d'aquells que s'exclouguin ells mateixos declarant-se incompatibles amb aquestes normes.

El dia 4 de juliol, En Josep Maria Junoy dedicà un article de «La Veu de Catalunya» a elogiar «Criterion», i, sobretot, la seva liberalitat en invitar a col·laborar a Joan Creixells, acristià, i a Cristòfor de Domènec, francament anticristià. Aquestes eren les seves paraules.

Efectivament, és una liberalitat, una bella liberalitat.

Però, «El Diario de Lérida», periòdic catòlic, del dia 8 de juliol, s'esgarriava davant d'aquesta invitació del Pare Miquel d'Esplugues i d'aquest elogi de Josep Maria Junoy. Demana que es posi en clar si Joan Creixells és acristià i si Cristòfor de Domènec és anticristià. Si ho són, no poden col·laborar en una revista catòlica; si no ho són, hi poden col·laborar.

Quina mesquina! Ells no volen saber que «Criterion» abans que catòlica és filosòfica. La ignorància de la gent de «El Diario de Lérida» ja demostra qui són. Ningú no ignora—ell mateix n'ha fet manifestacions—que Cristòfor de Domènec és francament anticristià; i per veure l'acristianisme de Joan Creixells, només cal llegir-lo.

Nosaltres lloem l'acte de liberalitat del P. Miquel d'Esplugues i el presentem a la gent de «El Diario de Lérida» com a exemple de veritables cristians—entengui's bé, de veritables cristians, no d'aquests cristians que corren avui dia. I en aquesta matèria nosaltres no som pas gens sospitosos; però tothom que professa de bona fe un ideal i l'estableix damunt d'una base de generositat, ens ha d'ésser simpàtic.

Carnet d'un heterodoxe

El redidor

—A Manel B. l'han fet redidor.
—A Manel B?—Qui l'ho ha dit, ell o la dona?

—Ell.

—Si és així, no ho creguis.

Brand.

LA PREMSA OBRERA

Una opinió interessant i autoritzada

Amb la mesura que ens dicta la nostra consciència d'homes idealistes, des del primer dia que lluitem per eleva el nivell en que s'ha portat el debat del problema obrer. No ens hem cansat ni ens cansarem mai d'aixecar la nostra veu contra l'ambient caòtic i térbol de que s'ha volgut rodejar les aspiracions més justes, convertint-les en ambicions pinxesque i en rivalitats testiculars. Hem dit encara que l'actuació de la nostra organització obrera en aquests darrers temps ha estat fonamentalment equivocada, com ens ho diu el seu resultat, que no ha estat altre que el de desvetllar una repulsió moral funestíssima contra el sindicat.

Avui, ens és grat de reproduir aquestes paraules per encapsalar un editorial aparegut en el número del 7 d'agost, darrer de «Solidaridad Obrera» de Gijón, que ve a confirmar plenament les nostres exclamacions. Cal que advertim que l'indicat confrare és l'orgue oficial de la C. N. del 1. La seva autoritat dona, per tant, un aspecte molt interessant a la qüestió.

Rectificar en marcha

«Todos los compañeros que estudian y se preocupan seriamente de la marcha de nuestra organización sindical meditan hoy, en la forzada quietud a que se ven sometidos, en las causas de la crisis sindical de la C. N. T. y de sus meditaciones producen criterios de «mea culpa», propósitos de enmienda y rectificaciones saludables... si se llevan a efecto.

No podemos negar que «algo habia podrido en Dinamarca» y hemos de tener valor de poner las llagas al sol para que sus vivificadores rayos las curen.

Los sindicatos de ramo o de industria no sólo no han fracasado como creen muchos enemigos de la C. N. T. sino que aún no demostraron toda su eficiencia. Su actuación fué intensa pero breve; y esa intensidad no permitió una afirmación, un asentamiento, una labor menos tumultuosa y más profunda que hubiere dado la suficiente consistencia a una obra hecha de improvisaciones. Se estaba en continuo ajetreo, todo quedaba en esbozo, en plan; no se terminaba nada. Vivíase un período de nerviosismo, de movimiento. Nada se meditaba, todo era acción. Parecía como si se acercase algo inevitable y muy próximo que nos iba a coger desprevenidos y para lo cual era el continuo trajinar. Y ese algo en que creían muchos ciegamente era la Revolución Social, que se acercaba a pasos agigantados y llegaría de un día a otro.

Esbozos eran, pues, los grandes sindicatos; esbozos las campañas de propaganda; esbozo fué y no otra cosa el Congreso del teatro de la Comedia...

Más, al fin y a la postre, no fué eso lo peor; lo peor fué que a la declaración de los principios federalistas seguía una práctica de desenfrenado centralismo; a los cantos libertarios respondía un autoritarismo de cuartel. Se sindicaba a los reacios a garrapatos, porque no había tiempo de convencerles y luchábamos contra el atropello de los poderosos; pero a la omnipotencia del Sindicato no ha-

bía débil personalidad que se opusiera sin ser arrollada.

A las razones que no convenciesen a los apresurados se contestaba con los miles de votos. Cuando alguien decía «¡cuidado!»; cuando se hablaba de principios, de idealismo, una sonrisa comisera plegaba los labios de la mayoría y el dictorio: «reformista» circulaba de grupo en grupo.

Y aún hubo cosas peores; se alentó a los recién llegados que «los tenían bien puestos» se apartó a los viejos militantes, «por gastados» y se respiró un ambiente de dictadura proletaria contra los proletarios.

Claro que todo ello eran males que se hubieran podido curar si la represión feroz no lo hubiera permitido. Porque teníamos vitalidad suficiente para deshacernos de aquel sarampión, y autoridad moral bastante sin necesidad a esperar a que, tristemente, el tiempo nos diese la razón.

Aún estamos a tiempo y podemos rectificar; ahora que sin caer en el contrario pecado de aquellos tiempos: emplearnos en confesar culpas pasadas, pensar en corregirnos y dejar que sigamos desorganizados. Es necesaria una labor de conjunto equilibrando lo práctico con lo teórico.

Y si esto que hemos dicho hoy levanta protestas, nos alegramos; y si se nos demuestra que estamos equivocados, también. Tiramos la piedra sin ocultar la mano; aplicamos el cauterio donde creemos está la llaga; si damos en sano porque no hay mal, mejor para todos. Nuestro propósito, aunque nos hagamos antipáticos, es «me-neallo».

Podemos rectificar y rectificaremos. Organizaremos los grandes sindicatos, desterrando de ellos lo nocivo y procuraremos correr menos; pero mirando si pisamos terreno firme.

Señalar el mal ya es corregirlo».

Es un error de creure que la violència es pot acabar sense la violència.

G. K. CHESTERTON

L'EXPLOTACIÓ DE NEGRES

Un d'aquests dies de calor insuportable, vaig cercar un poc d'alleugerament a l'altura del Tibidabo. L'atmosfera estava carregada de boira i donava bo de passejar sota el vent i un sol esmortuït.

De sobte, em ferí les orelles una música inharmonica i monòtona. Uns grans cartells anunciaven que al parc natural del Tibidabo hi havia instal·lada una tribu de negres fulahs. Tot passejant vaig anar acostant-m'hi; a mesura que caminava, aquella música es feia més eixordadora i insuportable de tan inharmonica. En trobar-me davant del clos de la tribu, no vaig poder resistir la temptació de comprar una entrada i entrar-hi.

Vaig romandre una bona estona entre aquells homes africans del maciç de Futa Djalón. El germà del cap de la tribu m'acompanyava.

Els fulahs són una gent intel·ligent, intel·ligentíssima com tot-hom que té com a principal manera de viure l'instint. Homes fàcilment adaptables, parlen a la perfecció, a més a més del senegalès, que és la seva llengua, el francès; un marrec de 14 anys, fill del cap de la tribu, ha après bé l'espanyol amb els tres mesos que són al Tibidabo a desgrat de continuar-hi la seva vida selvàtica i de trobar-se a Catalunya. Són gent destre en tota mena d'habilitats i de treballs de paciència, com joieria, art textil, joguineria, etc.

Aquests homes duïen al Futa Djalón la seva vida rudimentària, mancats de tota cultura i progrés. Ara passejen la mateixa vida per les capitals europees.

Què deuen els fulahs a la civilització, a això que en diem civilització? Que se'ls tracti com a bèsties!

S'ha abolit la propietat sobre els homes, s'ha blasmat de l'exploatació de negres. I què han fet els blancs que mostren aquests fulahs pel món, sinó explotar-los, equiparar-los a coses com feien els antics amb els esclaus?

Veu's-act una de les majors indignitats, i és tolerada. Veu's-act com els ciutadans contribueixen a aquesta explotació de semblants seus—i, me'n peneixo, jo mateix hi he contribuït amb la meua visita i amb la meua pesseta d'entrada.

Aquests blancs que han conviscut amb ells al seu propi país, que han entrat en tractes amb ells, són uns vergonyosos i menyspreuables *negrers*. En lloc de cultivar la intel·ligència natural d'aquests homes, han explotat la seva incultura; en lloc de dur-los el progrés, els han dat consciència de la seva igno-

rància fins ara inconscient; en lloc d'ensenyar-los la bellesa de la llibertat que gaudien, els han fet esclaus. I aquests blancs ganduls i cínicos viuen a espalles d'ells, donant-se la gran vida per les principals ciutats del món.

Aquests homes fulahs no han civilitzat la seva vida, sinó que continuen en el mateix viure, rudimentari i selvàtic, de quan es trobaven a aquella regió muntanyosa de l'Àfrica occidental, i en canvi han oblidat què cosa és el treball i han tingut consciència que ells no tenen res que veure amb el progrés del món. I se'ls ha ensenyat a no volguer civilitzar-se i a no volguer treballar. I, encara, se'ls ha ensenyat aquesta gran immoralitat que és el demanar caritat, perquè tots els blancs que han trobat arreu on anat són prou immorals per donar-los-hi una moneda—la més petita que existeix—quan ells els demanen diners.

De la vida civilitzada només n'han agafat tota la grandiosa part perniciosa; de la part bona que té, del progrés, res. Han trobat maliciós un pit nú, i les seves dones s'han tapat les sínies; han gustat la vida de cabaret, car fa dos dies els vaig veure entrar a un d'aquests cautes de la Rambla: han vist el què és l'almoïna, i han parat la mà; han donat valor a les coses superflues...

Quan s'acabarà aquesta explotació de l'home per l'home? Per la gent de cor generós no existeix el problema de les races; els homes tots són iguals, a desgrat dels colors, dels països i de les classes socials. Veu's-act un altre aspecte de la nostra tasca, companys. Per implantar la igualtat i la llibertat humanes, cal que no solament emancipem a l'obrer, sinó també que alliberem el pobles esclaus d'un Estat—la Rússia soviètica ho ha predicat enèrgicament—, i que no tolerem aquest esclavatge tan material com l'existent abans de la doctrina de Jesús de Nazareth, d'aquest Jesús llibertador que no hi ha cap cristià que conegui.

J. Roure i Torrent

Un idealista morí Ricardo Mella

Després de la mort d'aquest home tan espiritualment selecte cap comentari podriem fer millor que el que li ha dedicat l'escriptor Marius Aguilar i que ens plau de reproduir en part.

«Ha muerto, en Vigo, Ricar-

do Mella. En la generació actual, incluso en la obrera, esté nombre resbala, sin dejar estela de meditación de cordialidad, y, sin embargo, Ricardo Mella hace treinta años tuvo una jerarquía intelectual. La tenía hoy, pero él se reclinó en sus estudios, y sus ideales ya no seducían a los corazones de veinte años. El anarquismo había pasado de moda.

Porque Mella era anarquista, densamente anarquista. Para los turiferarios y los actores de la violencia, para los energúmenos de la revuelta, para los analfabetos sembradores de los lugares comunes revolucionarios, para el anarquismo fanático, sectario y agresivo, en fin, Ricardo Mella tuvo siempre un dictorio y una flagelación».

«Recluido en Vigo, iba escribiendo sus libros y sus artículos con una insistencia de doctrinario terco. Algunos de sus folletos—de sus ensayos, diríamos hoy—, «La coacción mo-

ral», «La bancarrota de las creencias», «Lombroso y los anarquistas», consiguió en anchas zonas de difusión». Ramiro de Maeztu discutía con él, y Ricardo Mella demostró, entonces, más fuerza dialéctica. Bien es verdad que Maeztu estaba con sus veinticinco años, en el período lírico y nietzscheano. Mella, poseía un sistema y Maeztu no contaba más que con frases».

«Tras su fèretro han seguido 60.000 personas. Y es que la mayoría de esas personas que serían conservadoras, o que no participarían de las doctrinas del muerto, dirían de él, lo que Anatole respondió a los que le interrogaban, extrañados, por su amistad con el cura del pueblo donde veraneaba: «Es que el cura, «e'est un monsieur».

Ricardo Mella, también, era un señor, aún cuando no se hayan acordado de él ni Azorín, ni Baroja, ni Julio Camba, ni etc., etc.—M. A.»

RECORDEM-NOS DELS PRESOS

No res més trist que la situació dels que per haver treballat pel bé dels seus semblants es troben sofrint presó governativa. Ells, que tant han fet per la gran massa assalariada a fi de que traguessin aquesta el màxim profit del seu treball, es troben dins les presons, sense que els que tant els hi devem fem res per a fer-los menys pesat llur cautiveri. Es vergonyós, per nosaltres, l'abandó en que tenim als que per mitjà de la paraula, de la ploma i de la seva abnegació i esperit de sacrifici, ens feren adonar de l'explotació de que som víctimes, logrant amb la seva eloquència i perseverància unir-nos i aconseguir millores en les condicions del nostre treball.

Recordem obrers que els que pel bé de tots nosaltres es troben privats de llibertat, la majoria d'ells tenen família i els que es troben en aquest cas, a més del calvari de la presó, sofreixen moralment per la situació de llurs famílies, que mancant el pare, el fill o el germà es troben en la misèria.

Es precis espolsar aquest indiferència. S'impòsa fer quelcom pels nostres germans presos. La necessitat és molt gran i ja que res no podem fer per alliberar-los procurem ajudar-los d'altra manera, puix malgrat les restriccions, si resta quelcom d'aquell esperit de solidaritat que tan arrelat semblava en el cor dels obrers d'aquesta terra, podem fer molt pels companys que estan entre reixes.

No arribem a comprendre quin fi es persegueix amb aquest afany de volguer tenir tancats els nostres companys, tota vegada que el que s'anomena tranquil·litat pública, no podria ésser en lo més mínim perturbada amb l'alliberament dels que tant interès hi ha en tenir-los empresonats, com tampoc res hauria d'arriscar d'ésser capgirat el règim actual, puix sovint ens assabenten, els que dirigeixen la vida del país, que jamai s'havia vist l'Estat tan sòlid ni tan ajudat per l'opinió pública com actualment.

Bo seria per ells mateixos i altament beneficiós pel país que els que avui governen l'Estat espanyol alliberessin als nostres companys i fixant-se amb el que han fet les nacions que van a l'avanguardia de la civilització del món, abolissin d'una vegada aquesta absurda i tradicional llei de les detencions governatives, que és del tot estèril.

Miquel Vilaginés

Els ulls d'En Salvat-Papasseit

Dintre la penombra d'aquell quarto interior de la ciutat vella, els ulls den Salvat-Papasseit brillaven, cremaven.

Com més avançava la malaltia, com més el seu cos s'anava aprimant, com més les seves forces s'esllanguien, més brillaven els seus ulls. Tota la seva vida es concentrava en ells. Parlava amb dificultat, a batzegades, es cansava tot seguit, tenia que respirar profundament, per a pendre aire; en freturejaven tan els seus pulmons per a viure que no volia parlar per a no malgastar-ne. L'escoltar l'amolnava; el marejava l'atenció que tenia de posar en la conversa. Dintre la cambra era el silenci l'hora més plaenta i dintre el silenci el respirar fadigós del malalt i l'espurneig dels seus ulls eren l'única nota de vida. I aquella llússor ho registrava tot, es clavava a totes les coses, homes i objectes. Ho il·luminava tot; tot el que allí vivia, tot el que es movia: tot el que reposava, brillava sota els ulls d'en Salvat-Papasseit. Estaven segurs que la nit, dintre la fosca més espesa, els ulls de l'amíc brillaven portant claror al seu entorn.

I com més s'aprimava, més els seus ulls s'engrandien, com si anessin devorant la carn que els envoltava, com si tota la malaltia fossin els seus ulls, llànties vivents que per a conservar llur claror i llur foc anaven cremant el greix i la carn del pobre malalt.

I és que aquells ulls febrosos, espurnejants, havien esguardat tan frenètica la vida, n'havien copçat tanta de vida dintre d'ells! Eren com els d'un infant que per primera volta s'encara amb l'Univers. En Salvat renegava de tota experiència passada. Volia ésser ell sol qui descobrís la vida. No li vallen l'herència de pensaments ni d'imatges dels avantpassats. Volia ésser ell qui trobés el sentit de les coses que viuen. No es fiava del que en déien els altres homes.

Per això els seus ulls eren com dos finestres oberts davant del món. Dos finestres impertinents, inquietants, que ho vollen tafanejar-ho tot per a revelar-ho tot.

Eren dos esbarrancs, dos forats, que s'havien obert en la boira espesa que envolta als homes. Els homes s'envolten d'un erotisme d'idees i de representacions que van agombolant. Això els hi fa més planer el viure. Els hi estalvia copsar ells les idees i les representacions; van mastegant lentament les que troben més a l'abast de la seva boca, amb un cop de llengua les arpleguen i se les crospeixen. Es una delícia viure així; molts cops ja les troben mig mastegades, molts cops fins mig paides les troben. Però tantes idees velles, algunes en estat de descomposició, al-

tres mastegades i paides cent voltes amb una fortor de suc gàstric, altres carregades d'essències fortes com sortides del *boudoir* d'una meuca, formen una atmosfera espesa, irrespirable per alguns pulmons, molesta per alguns olfactes. Per això de tant en tant s'obre una clariana i per ella entra un diabló desvergonyit i rebec, que comença a llençar renecs i a riure's d'aquelles idees i aquelles imatges que corren adalerades en cerca de la boca oberta on se llençaràn com mosca esbojarrada.

I aquell diabló desvergonyit, fa l'efecte d'un home primitiu, de l'home primer, d'un Daàn sortit de l'anropopitecus fa poc. Els demés homes són simis altra volta; viuen de l'imitació i han tornat a perdre l'intel·ligència superior, han retornat al simi. Altra vegada per primer cop s'enfronta amb el món un home que el descobrirà i revelarà amb pensament i amor d'home; un home que li donarà un nou ritme; que el netejarà de boires pestilents; que l'escombrarà de coses immondes; que amb fusta savonera li treurà la pegadella i el deixarà net i pur.

Després de llegir an En Salvat— com qualsevol altre avantgardista d'empena— totes les coses tenen un altre sentit. Es que els hi ha caigut la ronxa que els segles hi havien deixat. I són noves perquè acaben de neixer per a l'home. I els colors i la llum són uns altres colors i una altra llum. I tenen fragància de coses de Natura, han perdut aquella olor de suor fermentada, aquella pudor de cambra sense aire. Són fresques, són alegres, tenen l'encant i la joia d'un infantament.

Ve't-aquí perquè els ulls d'en Salvat s'obrien com si volguessin desorbitar-se. Perquè anaven cremant tot el greix, tota la seva carn. Eren com dos teies per gular als homes per nous camins. I eren dos esclertes per a sortir novament a plena Naturalasa.

Cot de Reddis

Preguem als nostres amics facin el possible per seguir ajudant als companys empresonats.

Si els companys que han nodrit fins avui les nostres llistes, no poden prosseguir llur col·laboració directa, tnen el deure moral de recaptar nous donatius entre llurs camarades de taller, d'oficina o d'esbarjo.

ECOS I COMENTARIS

Els liris mes del teatre líric

Es torna a parlar d'organitzar una temporada de teatre líric català. Cal, una vegada més, que no ens deixem portar pel nostre entusiasme sense fre que tants castells en l'aire ens ha fet bastir.

Cal que pensem el que representa una temporada de teatre líric i en els elements amb que s'ha de comptar necessàriament. Si continuem obrant a la lleugera i tractem d'improvitzar allò que ha d'ésser fruit d'un llarg estudi i d'un treball pacient no podem després estranyar-nos del fracàs.

Pensem en la darrera experiència portada a cap i amb les causes de que la cosa no reeixís. No volgueu donar la culpa al públic, perquè el públic gairebé sempre té raó. Pensem més aviat en els autors i en les obres. Recordem que en aquella temporada fora d'un parell de les que s'estrenaven les demés havien de fracassar necessàriament.

Ara, com l'altra vegada, es tracta d'organitzar la temporada a base de les obres del mestre Morera, i malgrat tot el prestigi d'aquest músic, podria ésser que ara, com l'altra vegada, l'èxit no fos massa brillant.

No pretenim discutir els mèrits del mestre Morera pel qual sentim una admiració il·limitada. Res no priva,

però, que aquest català, que tan honora el seu país i que ha escrit partitures immortals, no aconsegueix en el teatre líric popular aquells encerts que en altres gèneres obté com una gràcia genial.

L'autor de «La Santa Espina» sent l'obsessió del teatre i no es cansa de insistir cercant que es repeteixi l'escrit d'aquella obra que li ha valgut la celebritat. Tant de bo que el que el mestre espera fos una realitat. De totes maneres com que al costat de «La Santa Espina» hi han més d'una dotzena d'obres del mateix autor que no han tingut pas igual fortuna, ens sembla que en parlar d'organitzar una temporada de teatre líric s'hauria de pensar ademés en altres autors i en altres obres.

Hi ha un nom que podria ésser una bona garantia de reeixir. Volem dir l'Amadeu Vives; però no cal parlar-ne mentre no desmenteixi amb fets la seva total deserció.

Si no tenim, doncs, més elements per organitzar la temporada que els que s'han anunciat cal que anem una mica en compte. En tot cas podria preparar-se sense pretensions un cicle Morera, d'un nombre comptat de funcions. Tot menys pretenir que el públic pagui una imprevisió fantàstica i ben intencionada. Tot menys pretenir que el públic vagi al teatre invocant el patriotisme a so de tabals. Aquest és un truc del qual ja hem abusat prou.

El Cranc

Segons un savi alemany, si no s'aconsegueix aturar els efectes d'aquesta terrible malaltia pot venir un dia que causi l'extermini de tota l'humanitat.

Tenim els nostres dubtes pel que es refereix a la ciutat de Barcelona. Aquí sofriem flagells pitjors.

Un és el de les agütes, perpètuament infectades.

L'altre, la Companyia del ferrocarril de Sarrià, a la qual l'Ajuntament vol donar un premi d'un gabadal de milions.

Hi han encara altres flagells que se'ns menjaràn de viu i viu sinó ens decidim a extirpar-los sense miraments.

Per cranc, el nostre.

Vestir els despullats

El cardenal Maffi ha tingut una gran idea. A la catedral de Pisa hi han unes pintures murals representant escenes bíbliques i mitològiques en les quals les figures, com és natural, vesteixen a la moda del seu temps. Es veu però que aquelles figures havien trobat la manera d'estalviar-se feina i brillant-se i desabillat-se i, degut al clima temperat de l'època i al lloc on vivien, la costum més general era la d'exhibir completament nues les gràcies naturals.

A monsenyor això no li ha semblat bé i ha ordenat que es vestissin convenientment tots els personatges mi-

tològics que han pres la catèdri de Pisa com si fos una platja de moda.

El senyor Hércules, figura rellevant d'un retaule, ha estat ja proveït d'un bon trajo que en endevant li privarà d'insinyar excessivament la seva musculatura.

La senyora Eva, que malgrat els anys que fa que es va casar segula tan despalladeta, ha sigut obsequiada amb una magnífica «toilette». Monsenyor podrà afirmar que ha regalat a la senyora Eva el seu «trousseau» de núvia.

Dels altres personatges bíblics o mitològics no s'en parla de moment. Es veu que el que corria mes pressa era vestir al senyor Hércules i la senyora Eva, els quals no tenien en compte ni la diferència d'edat ni l'estament per comunicar-se les seves gràcies.

I el pobre Adan, tan inofensiu, eternament enganyat.

La Junta de Dames que a la nostra ciutat persegueix amb tan del zel la pornografia pot pendre nota de l'ordre del cardenal Maffi. Hi ha en alguns monuments i en el museu de la nostra ciutat algunes figures vestides molt sumàriament. Contra tots aquests mascles apolínis i contra totes aquestes venutes nuditats cal pendre un determini.

No hi hauria com establir el trajo únic. A totes les matrones que mostren un bust massa ubèrrim se les podria proveïr d'una capa imperme-

ble i als cavallers se'ls podria vestir amb un tern, com aquell tan decent i ben tallat de l'Anselm Clavé de la Rambla de Catalunya. Així s'evitaria qualsevol lleugeresa.

Per a desfer-se de la sogra

On aneu, amic meu, amb aquests dos melons tan grossos?

Mireu; la meua sogra que és extraordinàriament goluda, em deia ahir que donaria mitja vida per un meló. Doncs bé, jo ni porto dos.

Un bon sistema de vendre

Un bon home va a la sabateria i compra un parell de sabates. Però en el moment de pagar es dona compte de que només porta vint-i-cinc pessetes i les sabates en valen quaranta.

—Que me les puc emportar?—pregunta al dependent.—Demà pagaré la diferència.

—No hi ha cap inconvenient. Aquí teniu les vostres sabates.

Així que el client acabava de sortir, el botiguer agafa el seu dependent tot dient-li:

—Que sou boig, minyó. On s'és vist de llurar un parell de sabates a un home que no coneixeu i que potser no veureu més!

—No tingueu por, mestre—diu el dependent, tot rient.—Ja tornarà, ja. Que no veieu que li he donat dues sabates d'un mateix peu.

Economices

Amb perdó del Dr. Portalada.

Es conta que el senyor Garrigueta, que es perdía de vista de tan llest, havent sentit a dir que hi havia un metge que cobrava dos duros per la primera consulta i un duro per les següents, es presenta a casa seva i li diu:

—Bon dia, doctor; ja torno a ésser aquí.

—Perdoneu—diu el metge—, no recordo haver-vos vist mai.

—Sí, sí; ja vaig venir la setmana passada.

—Ah, sí? Doncs no me'n recordava. I bé, com us trobeu?

—No gaire bé, doctor.

I després d'examinar-lo, diu el metge al seu client:

—Perfectament, ja esteu llest; continueu prenent el que us vaig recepat la setmana passada. Són cinc pessetes, si us plau.

Deia Vicior Hugo

«Tota societat regular ha de tenir per damunt de tot un dret sagrat i armat; sagrat per la Justícia, armat per la Llibertat».

Obrers: Sou petits perquè esteu de genolls.

Redreceu-vos!

Les lletres i les dèries

Una novel·la

HISTÒRIA GRIS, per M. Llor

Demànem novel·les. S'entaula un debat. Qui més, qui menys, hi digué la seva. S'analitzen les causes de la manca de novel·la—sense precisar, d'una manera vaga i general, en forma de bell exercici literari.

Pels autors, mancaven editors. Segons aquests, la culpa era dels autors. A juí d'alguns, l'autor no era prou retribuït i els llibres catalans no es venien. Altres, sostenien que la generació «sense novel·la», sentia la responsabilitat del moment, i escriure una novel·la equivalia a una aventura d'incalculables conseqüències.

Mentrestant es feien crides als vint o trenta noms que, com a més coneguts en la brega de les lletres, podien fer una novel·la—la nostra novel·la. I els vells novel·listes, en bona fé, no hi eren gens comptats. Un silenci de lluidíssima omisió els eliminava del públic. No és que a mi em seduïxin.

«Una generació sense novel·la!» Era aquest el títol que esquèia a la vostra conferència, amic Ribà; però no era gens el que concordava amb la realitat. El veritable títol hauria estat: «La generació que no ha pogut fer una novel·la». I esbrinar-ne serienament les causes.

Lavors, hauriem vingut en coneixement que aquella aparcial, pomposa i errada orientació cultural que començà la seva actuació allà per 1906; aquella obsessió per les coses petites i els jolells polítics; tot aquell encantament davant les velles, profundes, confites, acubades i bagasses cultures europees, eren el primer pas cap a la decadència més prematura de l'història de la cultura d'un poble.

Però, sortosament pels catalans, la Catalunya mental, compta amb alguna cosa més que vint o trenta noms bellament coneguts, gaudits i apreciats—aquests il·lustres vint o trenta noms, als que jo pregaria precisament que no escrivissin una novel·la, de no portar-la clavada com una espina en la mateixa ànima. El que fan aquests vint o trenta noms, és prou, i, en absolut, excel·lent en llurs especialitats respectives. Així, al meu entendre, són aladivolament quítics d'imposar-se el deure de produir una novel·la—perquè, apar que, soltament, ens hem sentit, els catalans, indecorosament representats en aquesta còmoda forma literària d'«ludir, bescantar o defendre la vida».

Autors catalans! Podeu cantar alegrement. Hi ha editors; es venen bé els llibres: ningú no posarà frè, ni atenuarà tartufescament vostres idees i concepcions. Que avançin els dels darrers rengles, joves o vells, l'obra sota el braç i, com es digué un dia—els ulls arborats per la flama del geni que il·lumina la solitud negríssima de vostres vetlles! (En demanar novel·la! novel·la! novel·la!—quasi així com el públic de la plaça de braus demana: cavalls! cavalls! cavalls!—no hi hauria la més angoixant de les peticions? No voldria dir, en un ultimíssim anàlisi: estem tips de perfeccions normals i exangües—volem una obra, volem un autor que, amb regles o sense, ens parli de la vida, de la nostra vida, i ens la faci sentir, tan miserable com es vulgui, però digna d'ésser amada i viscuda?—Que algú dongui la resposta).

Tot aquest introït, mica llarg, segons sia el ritme de l'impaciència del lector, per a dir que, a la fi, ha aparegut una novel·la, una

veritable novel·la, deguda a un autor quasi de la generació sense novel·la. Perque «Història gris» de Miquel Llor Forcada, és, amb tot i els seus defectes, una novel·la—la novel·la catalana d'ara més grassa de falaguera futuritat.

No seré jo ara qui bombi desmesuradament les positives qualitats novel·listiques de l'autor—tan bon amic meu. No. He llegit l'original d'aquesta bona novel·la fa més d'un any i mig. I potser l'he rellegit. Si em perdés en una creülla d'adjectius encomiàstics faria una triple malifeta: enganyaria al lector, a l'autor i m'enganyaria a mi mateix. Una de les més nobles tares dels 20 darrers anys crítics catalans, ha estat aquesta inconsiderada vocació, aquest entusiasme en proclamar genis a miyonets de 23 anys, que en altres terres de més densa civilització encara irien com qui diu a costura—la costura d'un Institut d'Estudis Superiors—. Aquests famosos estudis superiors eren, sense base primària, una de les coses més culturalment tartarinesques del món. Però parlava aquell tristament cèlebre Gran Sacerdot de la Cultura—en el qual només uns quants homes de veritable estudi i veritable dolor no creien i tota aquella menudalla de conillets de la suficiència, ja corrien adalats rera la verdura dels nous coneixements llampants, sonsors i aigualits.

«Història gris», no és un conte llarg o estragassat. L'autor no diu jo, ni judica, ni damna, ni es passa immoralment de moralista. L'autor, conta, relata, descriu, explica, dibuixa, precise, fixa, reviu l'ambient barceloní de mig segle enrera. L'autor, és fóra, a part, extra, més lluny de la seva novel·la: ell, projecta les ombres vives d'aquell temps i les mou amb un art—no precisament literari, de literatura—que ja voldrien posseir molts excel·lents i coneguts autors d'aquesta Europa—literàriament d'estar per casa—d'avui. Miquel Llor, és el més artista de tots els novel·listes catalans de fins ara. És el més músic de tots. (Això no vol dir que la seva defectuosa novel·la, sigui la millor de les novel·les catalanes de fins ara.) A aquest músic li manca—en «Història gris»—una essencial musical qualitat: una harmonia de proporcions entre les diferents masses sonores de la novel·la. És la primera que fa: no és gens una obra mestra, tennint capítols de mà mestra; l'altra, per a la qual necessita nostre novell autor prometedor dos anys, potser s'acostia a l'obra mestra. I potser tampoc ho sia.

L'argument d'«Història gris» consisteix, en la fórmula dels Anals d'una comuna pròspera família de fabricants catalans—fa mig segle. No el diré. Els pròspera fabricants manquen de continuador. I acaba d'una manera gris, mate, amb sordina, la novel·la que, en els seus primers capítols prometia un no sé què—entre tràgic, romàntic, sentimental i, perquè no dir-ho?, xaró.

L'oncle Geroni, la figura central, és un encert. La seva germana, és la pintura, el dibuix definitiu de la fabricanta de llavors. El Peret, fill d'aquesta, és un tipus bellament observat. La Maria, dona del Peret, és simplement una encarnació. — L'autor s'hi complau: hi ha un certívol amore en el bell menar aquesta gran enamorada.—Els personatges subalterns, són moguts amb discretíssima perfecció.

Hi ha capítols, com el que podriem dir de les noces tristes, el de la visita a Maria de l'oncle Geroni, i la mort d'aquest, que poden ésser afilats per no importa

quin gran autor. Són inspiracions reeixides, que res tenen que veure amb el gust de les cromolitografies d'ara.

L'estil és precís, una mica sever, un si és no és, sec,—a prenyes d'una sensualitat refinadíssima que encara s'ha d'exercir—amb la que assolirà Miquel Llor Forcada insospitades elegàncies. L'instint de l'elegant Carles Soldevila, ha creat per a tal novel·la un equilibradíssim pròleg.

Cristòfor de Domènec

Notes marginals

— D'aquí a dos o tres números, la «Novel·la d'Arca» publicarà la novel·la dramàtica del company Cristòfor de Domènec «L'ànima trista».

— Es un fet l'aparició en català de les obres de Bernard Shaw, que anunciavem fa dos números.

De moment es publicaran nou volums contenint les obres «El deixeble del diable», «Candida», «Les armes i l'honor», «L'altra illa de John», «César i Cleopatra», «La professió de la senyora Narren», «Santa Joana», «El dilema del doctor» i «L'enamorador». Les sis primeres obres són traduïdes per En Carles Capdevila; les tres restants, per En Carles Capdevila i En C. Fernández Burgos, que són els dos únics escriptors que tenen l'autorització per a traduir Bernard Shaw al català.

Algunes d'aquestes traduccions seran posades en escena per l'Adria Gual al Teatre Intim.

— «La Novel·la d'Arca», també, ha reeditat la novel·la «La Gropada» d'En J. Pous i Pagés, temps ha exhaurida.

— Fa uns quants dies que En Santiago Rusiñol ha tornat de la seva excursió per terres valencianes. I n'ha tornat amb un drama en tres actes i un sainet entlestits.

— El nostre company J. Roure i Torrent ha llurat a Adria Gual, per a una de les sessions del Teatre Intim, la peça en un acte «Farsa de la vídua i els galants».

— Ha debutat al «Teatre Barcelonà» la Companyia dramàtica Vila i Davi. Durant la seva actuació, l'Enric Borràs hi donarà sis representacions.

La Companyia Vila i Davi porta estrenes de Josep Maria de Segarra, Miquel de Palol, Puig i Ferrater, Ignasi Iglesias i Lluís Capdevila.

— S'annuncia per a molt aviat l'aparició d'un nou llibre de versos de Guerau de Diost. El publicarà la «Revista de Poesia».

— «La Novel·la d'Arca» ha publicat la segona edició de l'obra de l'Ernest Martínez Ferrando «El farsant i l'enamorada», novel·la de Martínez Ferrando és un dels millors prosistes catalans; té una gran importància, doncs, la primera edició de la qual era completament esgotada.

De Mataró

Per una revista

Un grupo d'amics nostres es proposa la creació en aquesta ciutat d'una revista de cultura que durà per nom «Mediterrània». Del manifest llençat al públic pels organitzadors plau-nos copiar-ne els següents paragrafs:

«La vida intel·lectual a Mataró és una cosa gairebé nul·la, per no dir nul·la del tot. Mataró, espiritualment, és una de les ciutats més pobres de Catalunya, quasi menys en aparença. I diem en aparença, perquè en prob·re de crear una Revista, ho fem amb la ferma creença que no fracassarem per manca d'elements».

«Com per tot arreu, potser més que a tot arreu, aquests elements estan dispersats, això sí, però no volem ésser nosaltres els blasmadors instintius d'aquest defecte hereditari; ans bé: pensem que un Interès superior farà el miracle de trencar tots els personalismes i fondre'ns tots en l'escola del treball col·lectiu, i que la mateixa estima per aquest, farà disciplinar la nostra tasca».

«Volem portar a Mataró un xic d'aquesta vida intensa que fl·meja vivíssima a les muralles mateixes de la ciutat i de la que avul encara no n'apercibim sinó un pà·l·lid reflex».

«Una Revista a casa nostra és indispensable, absolutament indispensable. Siguem clars: el Diari de Mataró de cap manera pot aplegar tots els nuclis intel·lectuals de la nostra ciutat. Malgrat el seu nom, la seva acció no arriba a estendre's amb la desinvoltura que li caldria. Venen després altres publicacions que pel caràcter particular de cada una, a juf de tothom resulten també periodífics. Davant d'aquest buit periodífic que tothom lamenta, davant d'aquesta manca d'un diari o periòdic que satisfaci les aspiracions més o menys generals de tota una població, nosaltres volem fer una Revista que ompleni la ciutat, que la pugui llegir tothom i que aplegui a tothom que senti la noblesa d'una idea o l'anhel d'una més rica reneixença literària dins la localitat. Voldriem despertar a Mataró les vibracions, les inquietuds dels esperits dispersos; voldriem sentir estridències intel·lectuals, per a parlar, per a discutir, per apassionar-nos voltant la taula del treball, la taula acollidora d'amics i de germans; volem, sinó tant, donar al menys una sensació de joventut que no sempre fa futbol i pren cafè. I això sí que podem fer-ho i per aquí comencem ja».

Formen el grup iniciador els senyors: Francesc Escarpi, Pompl·l Martí, Josep Monclús, Josep Rabat, Jaume Recoder, Francesc Rossetti i Josep M. Sans Vallès.

Des d'aquí fem voits per a que l'èxit acompanyi la simpàtica iniciativa.

El gran defecte de la democràcia és que mai no és prou democràtica.

G. K. CHESTERTON

De Girona

Aquests dies s'ha repartit molt profusament uns butlletins d'inscripció junt amb una fulla en la que s'exposa el programa a realitzar si Déu ho vol—i hem de dir-ho així des del moment que figura de director de les Escoles un mossèn, per l'Ateneo Social Democràtic» (catòlic i apostòlic) donant-nos compte de la creació d'unes escoles diurnes preparatòries per Arts i oficis.

Formen la Junta impulsora un mossèn, 4 encarregats, un regidor obrer (?) i un ex-alcalde governatiu, i dos d'altres.

En la crida que fan, en un dels paragrafs diuen entre altres coses, «procurando infiltrar en los alumnos, el amor a la virtud en que está la verdadera paz y felicidad de esta vida, y el horror al vicio, que hace desgraciados a sus numerosos esclavos.»

Per poguer dir això i com a exemple jo crec que el que hauria d'haver fet aquesta Junta impulsora és suprimir aquelles tautes que a l'«Ateneo» hi han, on grans i petits hi acudeixen, alguns d'ells esclaus del vici, com ens diuen. Perquè si ens prediquen una cosa i en la vostra casa mateixa en feu una altra no podrem pas creure en l'eficàcia de llurs eromeses. Ademés no sabem veure de quin paper ha de representar aquest mossèn, fent de director d'unes escoles d'un «Ateneo Social Democràtic», a no ésser de rer-hi el paper de Jades. No seria millor que es cuidés de les obligacions que li porten anar amb sotana. Perque com a capellà ensenyareu a aquests joves la vostra doctrina, o del contrari mancareu a les vostres creencies, ja que com a lloc social i democràtic s'ha d'ensenyar en aquest sentit, que vos no ho fareu per que no és aquest el vostre paper.

— Hem saludat a la presó d'aquesta ciutat el company sindicalista Pere Roure que es troba deringut des de dimecres de la setmana passada.

Fou detingut a Riudellots i conduit a aquesta per la G. C.

M. Ros

H. G. WELLS

Aquest diàire de sabatots
Narració socialista

PREMI: 30 CÈNTS.

La veu dels ferroviaris

L'omnipotència de les grans companyies

La conducta que segueixen les grans companyies de ferrocarrils respecte l'implantació de la jornada de vuit hores en totes les seves dependències, es un cas que demostra fins allí on arriba «l'esperit generós» de la classe capitalista, evidenciant al ensems el diferent valor que tenen els deis segons siga la categoria dels qui tenen que complir-les.

Exposem fets:

El dia 19 d'octubre de l'any 1921, per una R. O. va quedar implantada la jornada legal de vuit hores per a tot el comerç i totes les indústries que radiquen dins l'Estat espanyol. Inmediatament, les companyies de ferro-carrils alegaren que els era impossible donar compliment a l'amentada rel·l ordre sense causar una profunda perturbació en tots els servicis, comproment-se, però, a estudiar la manera de resoldre aquest problema anant implantant gradualment en totes les seccions la nova jornada, i considerant al ensems, que des de la data que fou decretada la jornada de vuit hores totes les hores que's treballassin d més serien considerades extraordinàries, i com a tals abonades íntegrament als empleats.

Duncs bé; han passat quatre anys, — quatre anys! — des de que's va decretar la jornada de vuit hores i podem dir ben alt que tots els obrers d'Espanya tenen establert el nou regim de treball, menys els ferroviaris.

«Per quines causes? Perquè mentre els obrers ferroviaris ens hem desorganitzat i adormit, les companyies han estat ben despertes i amantentes per aprofitar les circumstàncies actuals cercant la manera de desvirtuar i mixtificar l'esperit de la llei per a fer treballar als seus empleats les hores que a elles els hi convingué, i demes, per no pagar ni un centí de les hores extraordinàries.

Com s'ho han arreglat? Molt senzillament: Han descobert que un gran nombre d'empleats no treballen totes les hores que estan de servei, i pretenen que algunes d'aquestes hores siguin considerades només com de presència, i per lo tant entenen que de cada dues hores ten sols se'n compti una de treball.

L'acudit és enginyós, i sobre tot propi de persones perites en matèria de finances.

Heus aquí per on les companyies han trobat la manera de que, en comptes de pagar les hores extraordinàries als obrers, són aquests els que, encare queden endeutats amb les companyies, car els que per exemple treballen catorze hores— que son molts com que no més s'els computen per set, seran deutors a la companyia d'una hora de treball. Les que es pensen aquesta gent no se les empesca ningú.

Altrement, diuen les companyies que, en el cas d'haver de pagar les hores extraordinàries, esperen que el govern els adelantará els diners, car elles no en tenen prous. Aquesta última pensada de les companyies ja no és tan enginyosa, és un acudit que no ha passat pas pel cervell de cap magnat de les companyies, te de haver sortit de molt més avall del cervell, és a dir, descendint des d'aquest verticalment, fins allí on no's passa més; d'allí mateix.

Les companyies que durant aquets quatre anys han posat molta cura en fer públics els seus balanços, escampant als qua re vents l'augment constant dels dividends repartits als seus accionistes, ara declaren terminantment que no tenen els diners necessaris per a pagar les hores extraordinàries que a dreta llei deuen als seus obrers.

I pensar que d'aquells accionistes n'hi han molts que cada any tan sols treballen alguns minuts. ¡Aquests sí que son purament de presència! el moment només de tallar el cuponet.

Està clar que ells diran que a les companyies hi aporten llur capital, però nosaltres i aportem la nostra veu que és el capital més gran que hi ha.

I quin rendiment ens dona el capital que nosaltres tenim invertit a les companyies?

No sabem tets que hi han alguns milers d'obers ferroviaris que tenen

un sou entre sis i vuit pessetes diàries per una jornada de dotze i catorze hores?

Com és possible que els obrers ferroviaris siguem una excepció entre la resta dels obrers d'aquí?

¡Companyis! Es precís que'ns despertem; i parlant clar i fort, fem que la nostra veu arribi fins les més altes esferes, reclamant i si és precis exigint, el que és nostre, perque el volem ens pertany i és de llei.

I si no s'empendre aquesta tasca no ens manca perseverència i energia, podem tenir per ben segur que obtindrem plena satisfacció en les nostres aspiracions.

El procedir de les companyies vers llurs empleats, en la qüestió de la jornada legal i en allò que a les hores extraordinàries fa referència, te un dur qualificatiu en el còdic, i si en aquest cas no's fes justícia—que no ho podem creure i no serà si ens sabem unir— implicaria la complicitat per part dels qui tenen de vetllar per ella, i deuen fer complir les lleis tant als humils com als més enlairats.

De la nostra activitat depen l'aconseguir: les nostres justes aspiracions.

¡La jornada de vuit hores per a tots els treballadors!

Un ferroviari

DE GIRONA

D'AQUELL TEMPS

Per al company M. Palahi

Lletres d'admiració, de companyerisme, d'encoratjament, en fi, de sincera amistat, vull que ho sian aquestes.

A qui adreçades?

Igual que Jesucrist, als perseguits per la justícia, als desterrats, als presos i ex-presos martiritzats, als companys de causa, als sense feina, als qui han estat llençats al carrer per defensar un noble ideal...

••

Jo voldria amb aquestes ratlles, expressar-vos tot el que sento: admiració, enveja, i dalit d'ésser al costat vostre en el lloc de perill, tot defensant un ideal.

Igual que vosaltres, voldria posseir la gracia del verb creador, d'aquest verb que fa comoure les multituds, que fa sentir, que fa pensar, que fa creure.

Voldria també, per admirar a totes aquestes multituds que atentament segueixen la vostra causa, tindre en mes venes la sang de martre, d'aquests martres que no temen ni retrocedeixen davant el perill, ni claudiquen davant dels qui es creuen amb el dret de matar les idees redemptores que surgen en la ment dels homes.

Vosaltres sou, car amb els vostres actes ho havéu demostrat, els veritables deixebles de Crist, d'aquell Crist que per predicar la pau entre els homes de bona voluntat, fou flagellat i clavat en creu, per la clerícia i la burgesia d'aquells temps.

Sou demés, de la raça d'aquells veritables cristians, que per defensar la doctrina del Crist, preferiren sucumbir davant els Césars, devorats per les feres, ans que trair-se ells mateixos; ans que professar altra fé que la seva; ans que simular passió diferent, que ni devien ni podien sentir.

Com recordo aquells temps heroics de que ens parla l'història de Roma! Persecucions, engrillonaments, martiris, i... perquè? per sentir bullir en les venes la sang llibertadora d'un poble esclau, i la febre de totes les emancipacions.

Permeteu, amics, que us encoratgi en la vostra obra i que segueixi pas a pas les vostres gestes, per tal d'escriure-les en lletres d'or i grana, en el llibre dels qui lluiten per la llibertat.

Joan Dala.

S'ha publicat

A l'Ombra del Camí

llibre de poemes de
EMILI SALETA i LLORENS
amb un pròleg de l'
IGNACI IGLESIES

... «A l'Ombra del Camí» col·loca al seu autor en un lloc distingit entre l'estol de lírica de les noves promocions que són glòria de Catalunya.

Edició paper de fil ornada amb boixos

5 ptes.

Es ven a totes les llibreries

Unió Gràfica

Societat Cooperativa de Producció

Aquesta institució, genuïnament obrera, és un experiment viu d'emancipació social i econòmica. Té dret, doncs, a la solidaritat de les entitats similars i a l'ajut de tots els homes progressius.

Treballs d'impremta de tota mena
Enric Granados, 33, interior
BARCELONA

Els nostres lectors no han d'oblidar que aquest número de JUSTICIA SOCIAL ha estat revisat per la censura governativa

Obrers del camp!
Llegiu i propagueu

"LA TERRA"

SETMANARI POPULAR
PORTAVEU DE LA "UNIO DE RABASAIRES DE CATALUNYA"

Es publica cada dissabte. 15 Cts.

Redacció i Administració: Carders, 12, 1.
BARCELONA

Company: Si sentiu les inquietuds que dignifiquen la condició humana dels oprimits, propagueu

JUSTICIA SOCIAL

periòdic socialista català.

"ACCIO COOPERATISTA"

Portaveu de la Federació de Cooperatives de Catalunya

Articles doctrinals sobre cooperació: El moviment cooperatiu a Catalunya i a Espanya; Problemes socials relacionats amb la cooperació.

APAREIX CADA QUINZENA
Suscripció anual: 4 ptes.

Redacció i Administració:
Aurora, 11 bis. - Ciutat

Treballador!

Si gues digne de la teva condició humana

Com a home, t'has de sentir ciutadà i laborar amb el socialisme per l'adveniment d'una societat millor.

Com a productor, t'has d'aplegar dins les organitzacions obreres, i treballar pel millorament immediat dels teus germans.

Què fas pel millorament de la nostra societat? Com contribueix al manteniment de la premsa socialista i obrerista?

Noves i documents

FRANÇA.—Els mesires nacionals

El Congrés de l'Unió Nacional de Mesires de les escoles primàries de França que va reunir-se a París el dia 6 d'aquest mes va pendre l'acord per 180 vots contra sis i quatre abstencions d'ingressar a la Confédération Générale du Travail des del primer de gener pròxim. El nombre d'afiliats a l'Unió depassa la xifra de 75.000 i reuneix l'immensa majoria de mestres primaris de França que sumen uns 120.000.

Aquesta important decisió que acosta als rengles del proletariat militant als mestres de les escoles primàries serà un preciós exemple pels mestres d'altres països i tindrà indubtablement importants conseqüències. L'intenció, de moment, és posseir la força necessària per assegurar la victòria a la demanda col·lectiva d'augment de sou que els mestres tenen de temps formulada. Un any enrera l'Unió Nacional va demanar el 50 per cent d'augment subjecte a una escala mòvible d'acord amb l'augment del cost de la vida. Va obtenir un 25 per cent d'augment sense escala mòvible, però com sigui que des d'aleshores el cost de la vida ha augmentat ja altre tant, els mestres es troven en igual situació que abans d'obtenir l'augment.

El secretari general de l'Unió ha declarat que si els augments concedits als empleats de correus no's feien extensius als mestres, l'Unió Nacional recorreria a l'acció directa la qual es demostraria amb la dimissió simultània de consellers departamentals i una vaga general de 24 hores. Ha dit així mateix que les condicions d'ingrés a la C. G. du T. no implicaven per als mestres l'haver-se de sumar necessàriament a les vagues de rams manuals que decretés aquell organisme obrer. L'Unió Nacional conservarà en aquesta qüestió la seva independència i determinarà per si sola el que cal fer.

Malgrat la sorpresa causada per la resolució dels mestres de sumar-se a un organisme que proclama la lluita de classes tothom aprova aquesta decisió car, com en el cas dels empleats de banca, és evident que els obrers intel·lectuals estan avui en condicions inferiors als obrers manuals precisament perquè manquen dels necessaris mitjans de defensa. Cada dia és més general en tots els països civilitzats d'Europa la tendència a sumar-se en un sol organisme obrer manuals i intel·lectuals establint així el veritable front únic de tot el proletariat.

La revolució de Siria

Sumada a la poca fortuna de la campanya del Marroc, França ha trobat a Siria una nova causa d'engunya amb les derrotes sufertes per les columnes trameses a sofocar la rebel·lió del petit estat de Jebel Druze. Aquesta és ja la sexta revolució que s'ha produït a Siria des de l'ocupació francesa. La primera fou en 1919 i no tingué importància; la segona fou la dels alaquites capitanejats per XeiKh Benall i que va durar practicament des de 1919 a 1921; la tercera ocorregué aquell mateix any capitanejada per Ibrahim Bey Hanano i va limitar-se entre els muntanyencs; la quarta, en 1922, fou a Hauran conduïda pel soldà Paixà El Atrax; la quinta, en 1924, fou a la regió de Baalbek comandada per Melhem Kassim i l'actual que dirigeix també el soldà Paixà El Atrax és indubtablement la més greu de totes i costarà un xic de reprimir.

En 1921 França va signar un tractat amb els drusos reconeixent l'independència de l'estat de Jebel Druze regit per un Consell legislatiu en el qual figuraria un comissionat de França com a conseller i, demés, un Governador general. De bon començ hi hagué dificultats les quals minvaren extraordinàriament a la mort del governador i durant el temps que no fou reemplaçat.

A desgrat dels drusos fou al cap de temps nomenat un altre governador en defecte del qual fou posat el capità Carbillet, principa causant de la revolució. Aquest individu quan feia visites d'inspecció a les poblacions volia que tots els habitants s'arreglessin a la seva presència i castigava amb severes penyores als que no complien. Les queixes presentades al general Sarrail no foren ateses

i part dels delegats per a formular-les foren desterrats. Finalment amb motiu de celebrar-se una assemblea religiosa la qual fou considerada política pel capità Carbillet hi hagué una lluita sèria a l'intentar dissoldre-la produint-se baixes per tots dos costats i essent empresonats, en represalies, els membres del tribunal local que cap participació tenien en l'afar. Fou aleshores quan el soldà Paixà El Atrax va sublevar-se contra les tropes franceses reunint a tot el poble i gran nombre de beduïns del desert conseguint tres victòries molt sonades contra les expedicions franceses i agafant presoner al propi capità Carbillet.

Es de creure que el general Sarrail, home de gran talent i d'ample sentit liberal, aprofitarà totes les avinenteses per a evitar efusió de sang i honrar el poble que dignament representa reconeixent la gran quantitat de raó que tenen els drusos en les causes que han produït la revolució actual. Negociacions son obertes per a concertar la pau i malgrat disposar França de 21.000 homes per a enviar contra Jebel Druze i en ajuda de la ciutat de Sueïda assetjada pels drusos, les dificultats de les expedicions a través del desert, la manca d'aigua i el rigor de l'estació són elements suficients per a exposar-se a desfetes més doloroses. Per altra part els drusos, demés de la raó, tenen les victòries inicials i gran nombre de presoners i és precís que França a Siria, com al Marroc, sigui raonable.

ITALIA.—La liquidació

Seguint l'exemple de Nitti, Dom Sturzo i tants altres, Orlando ha abandonat Itàlia dimitint abans el seu carrec de diputat. En la lletra adreçada al President de la Cambra, Orlando diu que el resultat aparent de les eleccions administratives de Palermo no l'ha pas sorpres, però la manera com han sigut conduïdes pels elements governants i les repercussions a que han donat lloc li han confirmat la convicció de que no hi ha lloc a Itàlia per un home i un partit de les seves opinions. Apelant al meu patriotisme, diu Orlando, m'havien privat de pendre aquesta resolució que ja fa temps covava. Ara fora sostenir una ficció inútil. A Itàlia no més hi ha lloc pel feixisme. Que's quedi sol, que faci el que li convingui i que el suport el que pugui.

Els pocs diputats que restaven apartats de la banda feixista han seguit l'exemple d'Orlando. En realitat aquesta actitud confirma sobradament la raó que han tingut les oposicions dites de l'Aventino—socialistes, maximalistes, catòlics, republicans, etcètera—per a renunciar a tota vida activa des de l'afar assassinat de Matteotti. Orlando i altres consideraven possible domesticar i adecentar el regim feixista i varen fer la darrera provatura presentant-se en bloc en les eleccions administratives de Palermo. El resultat va ésser desastros. Totes les provocacions, totes les violències i procacitats foren utilitzades. Ja no queda altra prova a fer. Itàlia, com els altres països mediterranis, està condemnada a morir sense llibertat i sense dignitat. Albània ha triomfat sobre tots els països i el seu esperit i el seu exemple triomfa en tots els pobles d'aquesta mar que fou el breçol de les civilitzacions antigues.

ESTATS UNITS.—Ku Klux Klan

El dia 8 d'agost una gran manifestació de membres d'aquesta secta americana va tenir lloc a la ciutat de Washington desfilant des del Capitoll fins al monument de Washington per l'avinguda de Pennsylvania. Uns 25.000 manifestants en compactes rengles i en perfecte ordre varen demostrar la poixança d'aquesta organització que pot ésser batejada de feixista ja que de més de tenir un ideari força igual utilitza procediments molt semblants per a imposar-se i reclutar adeptes. Sortosament els Estats Units no és al Mediterrani i el cèlebre Ku Klux Klan, s'ha de contentar fent manifestacions monstres tolerades per un regim de llibertat que en les seves mans faria el darrer badall.

Després de la manifestació va celebrar-se un gran meeting en el qual

l'oracle de la famosa organització digué entre altres coses notables que aquell havia sigut un gran dia car una massa de protestants gentils havien pogut manifestar-se sense ésser molestats ni perjudicats en res. Nosaltres—va dir l'orador—defensem una sola escola, una sola llengua i una sola bandera i mentre el sol brilli i la lluna llumini i Deu no's cansi de dfrigrir l'univers o la raça blanca no's torni mongola el Ku Klux Klan subsistirà per a salvar aquells principis.

Des d'aquí podem molt bé fer-nos carrec del que fanen gent d'aqueixes doctrines si arribavem a obtenir els regnes del poder. Sortosament el Ku Klux Klan és una planta que viu no més en els Estats del sud dels Estats Units i encara de una faisó precària. En molts punts, com a Texas, es persegueix per les lres populars i derrotat en totes les lluites democràtiques que intenta intervenir.

Aquell mateix dia a Excelsior Springs, població de l'Estat de Missouri, un pobre negre anomenat Walter Mitchell que havia intentat violar una nota blanca fou arrabacat de la presó per una multitud amotinada i linxat barbrament abans de que els reforços de policia enviats de Kansas City poguessin impedir-ho. Indubtablement el Ku Klux Klan tenia una forta majoria en aquesta manifestació de la cultura i la pietat de una gran massa de població dels Estats del Sud. Si ells dominessin els llinxaments anirien per compte de l'Estat i els llinxadors formarien una milícia nacional, com a Itàlia.

BELGICA.—La vaga dels metalúrgics.

Sembla que la vaga d'obers metalúrgics de Bèlgica que te gairebe paralitzada tota aquesta indústria en aquell país ha entrat en vies de solució havent ja els patrons donat llur aprovació a les bases proposades per l'Inspector general del Treball i que poden resumir-se aixís: 1. Dos i mig per cent de reducció dels salaris quedant aquests inalterables fins a 8 de març de 1926; 2. Bons especials als treballadors per a compensar el cost de la vida des d'octubre 8 d'aquest any fins a març 8 de l'any vinent els quals sumaran un import de deu centims per hora pels adultes i vuit centims pels de menys de 21 anys; 3. Si durant aquest període el cost de la vida variés molt considerablement la Comissió parital nacional serà cridada a dictar una solució immediata; 4. No hi haurà represalies patronals i el retorn al treball es farà gradualment i ordenadament però amb la condició que tots els treballadors han de tornar a llur lloc abans de vuit dies.

No podent-se conseguir una clara manifestació de la voluntat de les masses treballadores afectades per aquesta importantíssima vaga, s'està practicant amb les degudes garanties un referendun secret el resultat del qual decidirà si han d'acceptar-se o no aquestes condicions. En tot cas i malgrat figurar una reducció dels salaris, com que en la pràctica aquesta reducció queda compensada i fins al 8 de març no poden fer-se modificacions en cap sentit, pod considerar-se una victòria pels metalúrgics belgues. L'ànim dels vaguistes és molt elevat i és molt probable que la lluita acabi amb un triomf complet.

Per a ajudar a JUSTICIA SOCIAL

53.ª llista de quantitats rebudes

S. C., 2 ptes.; M. C., 2 id.; S. A., 5 id.; J. R. S., 2 id.; J. C., 5 id.; A. V., 5 id.; Dr. J. A., 5 id.; C. P. S., 2 id.; J. P. E., 2 id.; R. D. R., 3 id.; J. B., 1.

Total, 34 ptes.

A tots el nostre agraiment.

Mentre els obrers, corpresos per la simplicitat dels dogmes; ens deixem impressionar per la faramalla de l'abstencionisme polític i abandonem la propia autoritat en mans dels altres estaments, ens haurem de sotmetre, de grat o per força, a les lleis que els altres ens imposin.

La correspondència d'administració de JUSTICIA SOCIAL, (girs, reclamacions, canvis d'adreça), per que no sofreixi cap retard, preguem es dirigeixi a Marçal Badia, Creu Vermella, 23, REUS.

La veu dels forners

L'actuació del sindicat d'obers flequers "La Aurora"

Aquest sindicat, creat fa poc temps per un reduïdíssim nombre d'obers de l'esmentat ofici, avui compta ja amb un nombre considerable d'associats.

Poden restar satisfets els iniciadors d'aquest novell sindicat, car els seus treballs no han estat estèrils. Els resultats obtinguts amb el poc temps que té de vida són tan falaguers, que ni els mateixos iniciadors els esperaven d'gut a l'estat actual del país. Cada dia nous obrers flequers s'allistn al sindicat per així unir-se amb els llurs companys d'explocció i de fadiga. De seguir així, dins poc temps devindrà una organització potent que els donarà més d'un disgust als patrons flequers.

Cumplant l'article sisè dels seus estatuts, el sindicat celebra reunió general cada primer diumenge de mes. Totes les reunions tenen gran importància, però la extraordinària celebrada el diumenge, dia 9 d'aquest mes, la tingué enorme, car havien de tractar-se qüestions tan importants com la creació d'un periòdic setmanal i cercar solució a la crisi de treball que tant perjudica als obrers flequers.

Essent la sala plena de gom a gom, començà a les onze del matí la reunió. La junta donà a conèixer el projecte de creació del setmanari i dels treballs que tenia fets en aquest fi, m'reixent l'aprovació unànim dels reunits. Es passà al nomenament del cos de redacció del periòdic, recaient en els companys Codet, com a director; Montegudo i Busquets, redactor i administrador, respectivament.

Al pasar a discutir l'orientació a seguir pel periòdic, s'entaulà un llarg i apassionat debat per voler els uns, que el periòdic seguís l'orientació del desaparegut diari «Solidaridad Obrera» i defensar els principis de la Confederació General del Treball, i combatir-ho els altres.

Com que la discussió s'allargava, el company Montegudo l'acabà mitjançant una proposició que abarcava aquests tres punts: 1r. El periòdic tindrà per norma combatre la classe burgesa i especialment la flequera. 2n. Combatre també les autoritats que no compleixin el seu deure, i 3r. Combatre tot allò que sia contrari als interessos del proletariat. Fou aprovada per unanimitat. Per majoria s'acordà que el títol del periòdic fos «El Ideal Panadero»—orgue dels obrers flequers i de la classe obrera en general.

Es nomena la Comissió que ha de gestionar amb els patrons l'assumpte de la crisi de treball i després de llegir una carta de l'antiga societat «La Espiga», negant-se a fusionar-se amb el sindicat, s'aixecà la sessió en mig de gran entusiasme.

"Company!"

per Maxim Gorki

PREU: 10 cèntims

Demaneu aquest interessant fullet a l'administració de JUSTICIA SOCIAL

Company: Si no vols que la reacció digui que l'esperit de la nostra classe ha mort, dona fe de vida. Ara es l'hora de pensar en els vençuts. Redreça el teu esperit i el de tots els que treballen i sofreixen. Pensa en la lluita de demà.

Justicia Social

SETMANARI SOCIALISTA
2.ª època
CIÈNCIES - LITERATURA - ARTS

REDACCIÓ:
Carrer de Guardia, 14, pral. - BARCELONA

ADMINISTRACIÓ:
Marçal Badia, Creu Vermella, 23. - REUS

REDACTORS I COL·LABORADORS.

Gabriel Alomar - Serra i Morci
Josep Comaposada - Alfons Maseras - Dr. Agudé Miró - Cristòfor de Doménech - J. Carner Ribalta - J. Llorens i Artigas
Dr. E. Mira - J. de C. Serra Ràfols
Dr. Joaquim Xirau - Francesc X. Casals - "Apa" - Rossend Llates
Dr. Muntanya - Francesc Viladomat - Sara Llorens - Manuel Galés
"Galdric" - Marius Vidal - Ferrán Cuito - B. Farré - Josep Ricart i Sala - Manuel Escorza - Dr. J. Estadella Arnó - J. Recasens i Mercadé - Rafael Campalans - Francesc Gandia - Dr. Josep Amorós
Emili Saleta - "Shum" - F. Cañadas - Josep M. de Sucre - J. Roure i Torrent - Manuel Alcántara i Gusari - Dr. Cosme Rofes - Ignasi Iglesias - Roc Guinart - Puig Puigades - Joan Fronjosa - Balaguer Baró - R. Ràfols Camí - Jaume Cardús - J. Durán i Guardia - Joan Forment.

REDACTORS-CORRESPONSALS

Albert Schneeberger - Rafael Ramis, França
Joan Comorera - Argentina Carlotà Góterres - Xile
René Lyr - Bèlgica
Roberto Marvasi - Itàlia
Dr. Andrés Oviero - Madrid

PRELUS D'ABONAMENT:

Catalunya i Provincies:
Trimestre, 2'50 ptes. - Mig any, 4'50 ptes.
Un any, 8 ptes.

Estranger:
Mig any, 5'75 ptes.
Un any, 10'50 ptes.

JUSTICIA SOCIAL és l'únic periòdic socialista que es publica a Catalunya. Teniu el deure d'ajudar-lo.

SUSCRIVIU-VOS-HI

personalment a la redacció o a l'administració, o bé trametent l'import de l'abonament a l'administrador, amb segells de correu, gir postal, etc.

Preguem als suscriptors residents a l'estranger es posin al corrent amb aquesta Administració. Altrament ens veurem obligats a suspendre'ls la tramesa del periòdic.

Correspondència administrativa

Falset.—J. S.—Rebudes 15'80 pessetes, 6 ptes. per a ajudar a "J. S." 1980 paquets fins al núm 94.

Lleyda.—A. B.—Idem 8 ptes., suscripció Octubre 1925.

Barcelona.—F. Monrós.—En efecte, el rebut que us han cobrat correspon a la quantitat i mesos del vostre envió. Ha estat una distracció del cobrador. Ara, doncs, teniu pagat fins al gener de 1926. D'ací en endavant us passaràn el rebut a domicili.

TIP. JUSTICIA SOCIAL - REUS